

SEQUERO GARCÍA, M. Ángeles: *Història de l'esforçat cavaller Partinobles (1588): Estudi i edició*, Alacant: Universitat d'Alacant, Departament de Filologia Catalana, 2024; «Biblioteca Rafael Alemany Ferrer» 4.

FRANCESC J. GÓMEZ

Universitat Autònoma de Barcelona

FrancescJosep.Gomez@uab.cat

La *Història del cavaller Partinobles* és un dels millors representants catalans, juntament amb la *Història de París i Viana* i la *Història de Pierres de Provença*, d'un gènere breu de narrativa cavalleresca que gaudi d'una gran popularitat i d'una amplíssima difusió multilingüe a l'Europa tardomedieval i moderna, principalment en impresos de format econòmic de conservació molt precària. Als primers anys del segle xx la col·lecció «Històries d'altre temps» de Ramon Miquel i Planas, i sobretot els fascicles recollits al *Novelari català dels segles XIV a XVIII* (1908-1916), tornaren a posar tots tres títols a l'abast dels lectors i dels estudiosos en edicions rigoroses, basades en els impresos més antics i conformes als estàndards de la romanística d'aquell tombant de segle. L'únic exemplar conegut de l'*editio princeps* de la *Història del cavaller Partinobles* (Tarragona, Felip Robert, 1588), propietat del bibliòfil reusenc Pau Font de Rubinat, avui perdut, fou sortosament objecte d'una edició facsímil datada a Tarragona el 1947. No ha estat, però, fins fa ben poc que tant la *Història del cavaller Partinobles* com la de *Pierres de Provença* han estat reeditades amb criteris filològics gràcies a les tesis doctorals de Vicent Pastor Briones (2018) i de M. Ángeles Sequero García (2015). Fruit d'aquests treballs acadèmics són el llibre de Vicent Pastor Briones, *Pierres de Provença (1650): Estudi i edició crítica* (Alacant, Barcelona: IIFV, PAM, 2020) i el que avui ressenyem.

El volum de M. Ángeles Sequero és una aportació substancial per l'edició crítica del text, basada en el facsímil de l'edició perduda de 1588 i en la col·lació de setze dels vint testimonis impresos dels segles XVII-XIX que se'n coneixen. No hi manca pas, en l'estudi previ, una breu notícia del *roman* francès del segle XII i de les tradicions literàries que hi conflueixen, especialment el mite de Psique i Cupido i la tradició fantàstica del lai narratiu (p. 21-26), ni tampoc algunes consideracions sobre el gènere literari en què s'inscriu (p. 26-35). Però el problema crític de primera magnitud que es planteja és situar la versió catalana de 1588 dins el conjunt d'una tradició textual molt extensa, fluctuant, llacunosa i multilingüe.

Pel que fa a la tradició medieval i renaixentista, l'apartat «Datació i *editio princeps*» (p. 35-53) confirma que la notícia de Nicolás Antonio (1672) d'un incunable tarragoní de 1488 —anterior a l'*editio princeps* castellana (1499)— és el fruit d'una confusió amb l'imprès de 1588. No obstant això, l'existència d'una versió catalana tardomedieval té un doble suport en la tesi de Susana Requena Pineda (*Estudio de las versiones castellana y catalana de El conde Partinuplés: Hacia una hipótesis de filiación de las ediciones conservadas de los siglos XV y XVI*, Universitat

de València, 1997) i en la documentació d'arxiu. Segons Requena, les dues famílies en què es pot dividir la tradició castellana del segle *xvi* —d'una banda, els impresos de 1519 i de 1526; de l'altra, el de 1547 i la resta— presenten per separat indicis d'un antecedent català tardomedieval. D'impresos catalans anteriors a l'edició tarragonina de 1588 també se'n té notícia gràcies a dos documents —núm. 384 (1524) i 505 (1551)— publicats per Josep M. Madurell i Jordi Rubió a *Documentos para la historia de la imprenta y librería en Barcelona (1474-1553)* (Barcelona, 1955). L'edició tarragonina de 1588 es presenta com a «novament traduïda de llengua castellana en la nostra cathalana», i l'esquema de filiació que Sequero proposa (p. 49) implica que es tracta, no pas d'una reelaboració del text català primitiu dels segles *xv*-*xvi*, sinó d'una retraducció a partir de les dues famílies castellanes del *xvi*. Caldria demostrar-ho o desmentir-ho, i aclarir amb precisió la relació amb l'*editio princeps* castellana de 1499.

L'apartat següent, «Les edicions catalanes del Partinobles» (p. 53-68), exposa les conclusions de la col·lació de setze dels vint testimonis impresos del *Partinobles* català, entre els quals Sequero estableix algunes relacions sense arribar a dibuixar-ne un *stemma*. Tot i que no es discuteix ni es descarta explícitament que algun testimoni pugui pertànyer a una família col·lateral a l'edició de 1588 o davallar d'una versió catalana anterior a la presumpta retraducció del *xvi*, l'editora constata que totes les edicions analitzades transmeten una mateixa redacció del text, amb poques variants significatives en l'únic testimoni del segle *xvii* (*b1* = Barcelona, Gabriel Nogués, 1647) i en sis dels testimonis del *xviii*, entre els quals Sequero estableix algunes relacions d'afinitat: dues parelles d'edicions barcelonines (*b2* = Josep Llopis, 1713, i *b4* = Joan Jolis, 1729; *b3* = Rafael Figueró, a. 1726, i *b5* = Josep Giralt, a. 1750), i dues edicions gironines (*g1* = Jaume Bro, a. 1766, i *g5* = Antoni Oliva, a. 1797). No obstant això, a partir de mitjan segle *xviii*, totes les altres edicions estudiades presenten indicis de revisió amb criteris morals, com ja havia observat Miquel i Planas (1908: 129-130) suggerint-ne un possible ús escolar. Així, són esporgades les tres edicions gironines de Josep Bro (*g2-4*, 1750-1794), un altra d'Antoni Oliva (*g6*, a. 1797), la tarragonina de Magí Canals (*t2*, a. 1793), les vigatanes de Joan Dorca (*v1-2*, a. 1794), la barcelonina de Miquel Borràs (*b6*, 1844) i la figuerenca de Joan Hereu (*f1*, 1866), i dins aquest grup Sequero també identifica afinitats (*b6-f1*) i un petit grup amb un grau més d'intervenció (*g2-v1*). Dos altres impresos del *xix* presenten un text tan profundament reelaborat que han quedat exclosos de la col·lació. Tot plegat testimonia la perdurable vitalitat d'un text que satisfia la demanda de literatura d'entreteniment. L'«Aproximació a la llengua del text» (p. 68-91) descriu amb detall la fesomia gràfica i lingüística del testimoni tarragoní, destacant-ne algunes innovacions morfològiques pròpies de la llengua del *xvi*.

L'edició crítica del text (p. 113-339) s'acompanya de notes culturals i d'un exhaustiu aparat de variants, també amb notes que comenten els casos més rellevants. L'edició és pulcra i llegidora, però cal advertir d'entrada que les indicacions de recto i verso en la foliació semblen intercanviades respecte de l'imprès de 1588.

Opino que el complement de la locució freqüent *anar a caça* no és un infinitiu (*caçà* ‘caçar’), sinó un substantiu que admet complements (l. 656: «anar a caçà de astors» > *anar a caça de astors*). També discrepo de l’accentuació d’algun altre mot (l. 1741: «manà» > *mana*; l. 2572: «aportau-vos la una» > *aportau vós la una*), però tot plegat són minúcies. Quant a l’establiment del text, el criteri és més aviat conservador, fins al punt de no esmenar uns pocs errors molt probables (l. 695: «hague» > *hage*; l. 1112: «aportar-lo-se’ns» > *aportar-lo-se’n*; l. 2550: «almorzar» > *almorzat*). Un dels pocs llocs crítics que s’analitzen amb deteniment (l. 1037: *ferrés*] lleons) resulta confús en l’aparat de variants i requereix, a parer meu, una anàlisi més meditada a la llum de les tradicions francesa i castellana.

CASANOVA, Jean-Yves : *Le Roman en langue d’oc. Émergence et expansion 1840-1930*, Pau: Éditions Aqua Aura, 2024.

JAUME FIGUERAS I TRULL

Cercle d’agermanament occitanocatalà (CAOC)

jaumefiguerasitrull@gmail.com

Es pas cada jorn qu’òm vei publicar un obratge de l’ample de *Le Roman en langue d’oc*, de Joan-Ives Casanova, que cartografia la produccion romanenca en occitan dempuèi son espelison e fins al moment ont lo genre atenh a sa maturitat.

Un obratge espès de 1102 paginas (la Bibliografia ne pren ja 48...) que pòrta sus l’encaminament dins lo roman de 40 autors, amb en tot 50 títols —d’unes d’inediches, qu’a calgut anar destoscar als archius, d’autres de tombats dins l’oblit, d’autres de legits mal o daissats de costat...

Lo quite autor nos assabenta (p. 51) qu’a la debuta èra sus plan mens de romans que comptava s’adralhar, mas que lo *corpus* a pas cessat de s’alargar —e aquò contunha, que la batuda es pas clavada (p. 1032).

Es sabut de totes que la Respèlida occitana, a comptar del succès de *Mirèio* en 1859, es sus la poesia que faguèt flòri —e aquò fins a la segonda mitat del sègle xx. Casanova, donc, en tot considerar la reparticion geografica e dialectala dels romans recensats, tant coma sa cronologia, se demanda de qu’es qu’entravèt la naissença del roman. Mas abans fa una menimosa reflexion suls elements que definisson lo genre dempuèi Stendhal, Flaubert o Proust, coma lo cronotòp, la mesa en perspectiva temporal o l’inscripcion de l’autor dins la ficcion, al delà de l’extension o la disparitat d’etiquetas.

Tanben ne profita per analisar la reüssida de romanciers occitans en francés, coma Le Roy, Cladel o Lambert, e comparar lo cas occitan a çò que se passa en Catalonha, Corsega e Bretanha, çò que li permet de quichar sus l’abséncia en cò dels occitans d’un registre de lenga apropiat, lo debat totjorn escabissós de la grafia, la concurréncia de modèls (rodanenc *vs.* marselhés, bearnés *vs.* gascon),